

บทที่ 7

สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง ก่องปู้จา : กรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ประวัติความเป็นมาของก่องปู้จาศึกษาองค์ประกอบและระบบเสียงของก่องปู้จา ศึกษาภูมิปัญญา การสร้างก่องปู้จา และระเบียบวิธีปฏิบัติก่องปู้จา มีขอบเขตการศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง การดำเนินการวิจัยเริ่มตั้งแต่ เดือนพฤษภาคม 2548 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2549 รวมเวลา 10 เดือน โดยใช้วิธีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ สามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายและ ข้อเสนอแนะได้ดังต่อไปนี้

1. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยสามารถนำมาสรุปผลได้ดังนี้

1.1 ประวัติความเป็นมาของก่องปู้จา

จากการศึกษาพบว่า ก่องปู้จาเป็นกลองที่ใช้ในพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา และใช้เป็นอาณัติสัญญาณในชุมชนท้องถิ่นมานาน ชื่อของก่องปู้จានี้เป็นชื่อที่เรียกตามสำเนียงภาษาไทยถิ่นคำเมือง โดยแยกเป็นก่อง มีความหมายเท่ากับกลอง ด้วยคำว่า "กลอง" ในภาษาถิ่นจะไม่ออกคำควบกล้ำ ล จึงกลายเป็น "ก่อง" ส่วนปู้จามีความหมายเดียวกับ ปูชา หรือ บูชา เมื่อนำมาเขียนจะได้เป็นกลองบูชา หรือกลองบูชา ในภาษาเขียน ส่วนภาษาพูดคำเมืองว่า "ก่องปู้จา"

พัฒนาการของก่องปู้จานั้น จำแนกได้ 4 ลักษณะคือ พัฒนาการเกี่ยวกับลักษณะ การตีก่องปู้จา พัฒนาการเกี่ยวกับการผลิตก่องปู้จา พัฒนาการเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของก่องปู้จา และพัฒนาการเกี่ยวกับการสืบทอดการตีก่องปู้จา พัฒนาการนี้มีการพัฒนาขึ้นมาอย่างต่อเนื่องทั้ง ลักษณะการตีที่นำลีลาชั้นเชิง ของการตบมะผาบ ฟ้องเจิง(เชิง)มือ เจิงดาบ เข้ามาร่วมในการตี พัฒนาการด้านการผลิตนั้น มีการพยายามทำให้เป็นสินค้าโดยในช่วงแรกจัดทำขึ้นเป็นของที่ระลึก ให้แก่ผู้สนับสนุนการจัดงาน มหกรรมก่องปู้จาประจำปี ทำเป็นของรางวัลให้แก่ผู้ชนะเลิศ การแข่งขันตีก่องปู้จา และพัฒนา สูสินค้า OTOP ต่อไปในอนาคต ส่วนพัฒนาการในเรื่องบทบาท หน้าที่จากเคยใช้ในพิธีกรรม ทางพระพุทธศาสนา และอาณัติสัญญาณ ของชุมชน เริ่มมีการ พัฒนา นำมาประสมกับวงดนตรีสากล ประสมวงดนตรีพื้นเมือง ประสมวงดนตรีออร์เคสตรา แขน้าชบวนต่างๆ และพัฒนาการเกี่ยวกับการสืบทอดการตีก่องปู้จา จากยุคอดีตนั้นการถ่ายทอด การตีกลองจะให้ผู้อาวุโสที่มีประสบการณ์ในการตีกลอง เคยบวชเรียนมาแล้ว ตีเป็นแม่แบบก่อน แล้วจึงฝึกตามโดยอาศัยการจำเป็นหลัก ส่วนการสืบทอดในปัจจุบัน มีการฝึกอบรมเข้าค่ายต่างๆ

ใช้กระบวนการสืบทอดโดยใช้โน้ตเพลง ฝึกท่องจำ ฝึกตีก้องปู้จาจำลอง หลังจากฝึกกับกลองจำลองจนปฏิบัติได้ถูกจังหวะหรือทำได้ตามแบบฝึกหัด แล้วจึงให้ฝึกตีกลองจริง พร้อมกันนั้นก็ให้ฝึกเครื่องประกอบจังหวะ การฝึกอบรมโดยใช้โน้ตเพลงนี้จะช่วยให้ผู้อบรมได้เรียนรู้อย่างรวดเร็วในเวลาอันจำกัด และยังสามารถทบทวนจังหวะได้ตลอดเวลา

1.2. องค์ประกอบและระบบเสียงของก้องปู้จา

จากการศึกษาพบว่า ก้องปู้จาประกอบด้วยองค์ประกอบใหญ่ๆ อยู่ 3 ส่วน ได้แก่ ก้องตั้ง(ต้าง) ก้องลูกตุ้ม และก้างก้อง(ค่างกลอง) ก้องตั้งทำจากไม้เนื้อแข็ง อาทิ ไม้ประดู่ ไม้เต็ง ไม้สัก มีเส้นผ่าศูนย์กลางระหว่าง 0.75 – 1.20 เมตร ยาวประมาณ 1.20 – 2.10 เมตร หุ้มด้วยหนังวัวหรือหนังควาย เป็นกลองที่ตั้งชื่อตามเสียงที่ได้ยินว่า ตั้ง... ต้าง... และเรียกตามขนาดของกลองว่า ก้องหลวง (กลองที่มีขนาดใหญ่) ก้องลูกตุ้ม ทำจากไม้เนื้อแข็งเช่นกัน แต่ลดสัดส่วนย่อขนาดลงมาจากก้องตั้ง ใช้ตีสลับสอดประสานก้องตั้งในจังหวะต่าง ๆ เป็นกลองที่ตั้งชื่อตามเสียงที่ได้ยินว่า ตูบ... และก้างก้อง (ค่างกลอง) เป็นฐานสำหรับแขวนหรือวางตัวกลอง ทำจากไม้สัก ไม้เหียง ไม้ยูคาลิปตัส มีอยู่หลากหลายรูปแบบ เช่น แบบแมนอนทราย แบบใช้ไม้โอบเส้าใต้หอรระฆัง และแบบเส้าสี่ต้น เป็นต้น

ระบบเสียงของก้องปู้จา มีทิศทางการเคลื่อนที่ของเสียง 2 ลักษณะ คือ การเคลื่อนที่ของเสียงตามโครงสร้างแบบตึง(ตึง)เดียว และการเคลื่อนที่ของเสียงตามโครงสร้างแบบสองตึง(ตึง) กล่าวคือ ลักษณะทิศทางการเคลื่อนที่ของเสียงตามโครงสร้างแบบตึง(ตึง)เดียว เมื่อใช้ไม้ตีลงไป เสียงกลองจะพุ่งไปข้างหน้า ตรงข้ามกับผู้ตี และโครงสร้างแบบสองตึง(ตึง) เมื่อใช้ไม้ตี เสียงกลองจะพุ่งไปหน้า แล้วมีบางส่วนจะสะท้อนกับเหงือกกลองในเรือนกลอง ย้อนกลับไปทางผู้ตี

จากการศึกษาเรื่องของโครงสร้างภายในพบว่า โครงสร้างที่นิยมใช้กันโดยทั่วไปของสล่ากลอง คือ โครงสร้างแบบตึงตึงเดียว ส่วนโครงสร้างแบบสองตึงนั้นมีไม่มากนัก เพราะการขุดเจาะหุ่นกลองกระทำได้ยากต้องเข้าไปอยู่ในตัวกลอง ถึงจะขุดเจาะทำเหงือกกลางตัวกลองได้ ดังนั้นลักษณะแบบสองตึงจึงไม่เป็นที่นิยมในการสร้างของสล่ากลอง

คุณภาพเสียงของก้องปู้จา จำแนกเป็น คุณภาพเสียงของก้องตั้ง และคุณภาพเสียงของก้องลูกตุ้ม คุณภาพเสียงของก้องตั้ง แยกออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ เสียงจากและเสียงไม่จาก เสียงจากคือ เสียงหนักแน่น กังวาน หางเสียงมีความยาว และเสียงที่ไม่จาก คือ เสียงดัง ไม่หนักแน่น หางเสียงมีความสั้น ส่วนคุณภาพเสียงของก้องลูกตุ้ม แยกเป็น 3 กล่าวคือ ก้องลูกตุ้มใบที่ 1 มีเสียงดังว่า ตูบ หรือ ตุ่ม หรือ เสียงต่ำ ก้องลูกตุ้มใบที่ 2 มีเสียง ดังว่า ตูบ หรือ ตุ่ม หรือเสียงกลาง และ ก้องลูกตุ้มใบที่ 3 มีเสียง ดังว่า ตูบ หรือ ตุ่ม หรือเสียงสูง

1.3. ภูมิปัญญาการสร้างก่องปูจา

การสร้างก่องปูจาแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก คือ การสร้างหุ่นกลองและการห่มหนังสือหน้ากลอง การสร้างหุ่นกลองปัจจุบันนิยมสร้างในเขตอำเภอรอบนอกเป็นส่วนใหญ่เนื่องจากไม้ขนาดใหญ่ที่สามารถสร้างหุ่นกลองนั้นหาได้ยาก ส่วนการห่มหนังสือกลองนั้น ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง นิยมห่มที่บ้าน สล่าเฉลิม กายสิทธิ์ บ้านนาก่วมใต้ ตำบลชมพู ซึ่งเป็นช่างทำกลองที่มีฝีมือเป็นที่ยอมรับของชาวจังหวัดลำปาง และจังหวัดใกล้เคียง

ภูมิปัญญาการสร้างก่องปูจา มีการพัฒนามาเป็นลำดับ จากในอดีตอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชนร่วมกันจัดสร้างขึ้นเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาแก่วัด แต่ปัจจุบันการสร้างก่องปูจานั้นจะทำกันเฉพาะกลุ่มที่ยึดเป็นอาชีพ ถ้าวัดต้องการห่มกลองก็จะนำไปห่มที่บ้านสล่ากลอง ไม่ได้ให้ชาวบ้านช่วยกันเหมือนครั้งอดีต เพราะต่างคนต่างทำมาหาเลี้ยงชีพของตน ดังนั้น ปัจจุบันจึงหลงเหลือบุคคลที่สร้างก่องปูจา ที่มีฝีมือในการสร้าง อยู่ไม่มากนัก

1.4 ระเบียบวิธีปฏิบัติก่องปูจา

จากการศึกษาพบว่า ระเบียบวิธีปฏิบัติก่องปูจาสามารถจำแนกได้เป็น 4 ลักษณะ คือ ระเบียบวิธีปฏิบัติก่องปูจानัดหมายประชุม ระเบียบวิธีปฏิบัติก่องปูจาบอกเหตุฉุกเฉิน ระเบียบวิธีปฏิบัติก่องปูจาหลังจากระดมเทศนาจบหรือพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาเสร็จสิ้น และระเบียบวิธีปฏิบัติก่องปูจาบูชาชนแก้วทั้งสาม หรือบูชาพระรัตนตรัย ระเบียบวิธีปฏิบัติก่องปูจาตามที่ได้กล่าวมานี้ ชาวบ้านในภาคเหนือตอนบน จะเรียกจังหวะการตีที่มีท่วงทำนองต่างๆ (กระสวนจังหวะ) นี้ว่า ระเบ้า โดยมีการกระสวนจังหวะในบทนำ(Introduction) บทจบ(Ending) ที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของก่องปูจา ซึ่งแต่ละระเบ้าได้นำเอาคำต่างๆ มาผูกเป็นประโยคแทนเสียงกลอง เพื่อถ่ายทอดการท่องและจดจำ มักมีชื่อเรียกที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับวัด หรือระหว่างคนในชุมชนด้วยกัน และอาจแทรกอารมณ์ขันลงไป อาทิ เสือขบตุ้ (เสือกัดพระ) สาวเก็บผัก สาวหลับเตอะ (สาวเอยหลับเสียเถิด) เสือขบจ้าง (เสือกัดช้าง) ปีนานเจ็บต้อง (ทิดเจ็บท้อง) ย่าจุ่ม(จุ่ม) แต่มีอีกหลายชุมชนนำเสียงที่ได้ยินจากการตีกลอง มาสร้างเป็นระเบ้าเพื่อท่องจำ เช่น ระเบ้าตั้งนั่ง ระเบ้าตูปต่าง และระเบ้าโตกเด็ก เป็นต้น

2. อภิปรายผล

จากผลการศึกษาดังกล่าว สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1. ก่อปุजाเป็นกลองที่อยู่คู่พิธีกรรมของวัดมาแต่โบราณ ในอดีตก่อปุजाมีบทบาทเป็นอย่างมากในชุมชน ปัจจุบันมีสิ่งอื่นมาทดแทน บทบาทของก่อปุजाจึงถูกลดบทบาทลง ดังนั้นควรให้มีการนำบทบาทหน้าที่ของก่อปุจาหวนกลับมาอยู่คู่กับวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นอีกครั้งหนึ่ง

2.2. องค์ประกอบของก่อปุจาจะมีเอกลักษณ์เฉพาะตนเมื่อเราพบเห็นจะทราบได้ทันทีว่าเป็นก่อปุจา ปัจจุบันมีความพยายามนำกลองจากถิ่นอื่น มาจำหน่ายให้วัดในราคาถูกจนเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อน ในเรื่องขององค์ประกอบของก่อปุจาที่มีมาแต่โบราณ อาทิ การนำกลองที่ใช้ลวดสลึงรั้งหนังหน้ากลอง แทนการใช้สลักหรือแช่ การนำกลองเพลขนาดใหญ่มาแทนก่อปุจาในหอกลอง ปัจจุบันมีการสร้างก่อปุจาโดยไม่ได้เน้นในเรื่องของโครงสร้างภายนอกและภายในมากนัก สล่่าบางคนมิได้เข้าใจอย่างถ่องแท้ในเรื่องโครงสร้างของก่อปุจา จนเกิดรูปแบบโครงสร้างใหม่ๆ แทนโครงสร้างเดิมที่เคยมี

2.3 ภูมิปัญญาการสร้างก่อปุจา พบว่าปัจจุบันสล่าทำก่อปุจา มีจำนวนน้อยลง ผู้ที่สร้างได้ส่วนใหญ่มีอายุมากขึ้นและขาดการสืบทอดอย่างเป็นระบบ สล่่าบางท่านหยุดสร้างไปเพราะขาดวัตถุดิบและแรงงานคน ปัจจุบัน ไม้ทุงขนาดใหญ่ที่พอจะทำก่อปุเจานั้นหายาก ดังนั้นสล่าที่สร้างก่อปุจาจึงหันไปประกอบอาชีพอื่น ๆ ส่วนเยาวชนคนรุ่นใหม่มิได้ให้ความสนใจที่จะศึกษามากนัก เพราะเห็นว่าเป็นของโบราณคร่ำครึ ไม่ทันสมัย ประกอบเป็นอาชีพเลี้ยงตัวเองที่มันคงไม่ได้

2.4 ระเบียบวิธีปฏิบัติก่อปุจา ชุมชนท้องถิ่นจะต้องให้การสนับสนุนให้บทบาทหน้าที่ของก่อปุจา ที่เสียหายไปกลับคืนมา เพื่องานมวลงชนและงานพิธีกรรมต่างๆ ในพระพุทธศาสนาอีกครั้ง ส่วนโรงเรียน ควรพัฒนาระบบการศึกษา โดยจัดเป็นหลักสูตรท้องถิ่นของแต่ละอำเภอ มีการแลกเปลี่ยนและพัฒนาหลักสูตรให้ใช้ร่วมกันได้ ถ้าพัฒนาได้สำเร็จจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนและจะทำให้เสียงก่อปุจาอยู่คู่ท้องถิ่นตลอดไป

3. ข้อเสนอแนะ

3.1. ด้านการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้สามารถนำข้อมูล ไปพัฒนาเป็นเนื้อหา และพัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมืองและอำเภอรอบนอกได้

นอกจากก่องปู้จ่าจะใช้ในพิธีกรรมทางพุทธศาสนาและงานในชุมชนแล้ว จังหวะการตีก่องปู้จ่า ระบายต่างๆ ยังทรงคุณค่าทางวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี

การส่งเสริมหรือปลูกฝังให้แก่เยาวชนถือเป็นแนวทางที่ดี ที่ก่องปู้จ่าจะได้รับการสืบทอดและดำรงอยู่อย่างยั่งยืน

3.2. ด้านการวิจัย

ควรส่งเสริมให้มีการวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับก่องปู้จ่า ขยายขอบเขตการศึกษาให้มากขึ้น ครอบคลุมทั้งจังหวัดลำปางและจังหวัดใกล้เคียง โดยทำการศึกษเปรียบเทียบจังหวะการตี ภูมิปัญญาการสร้าง คติความเชื่อ ซึ่งการศึกษาอาจใช้กระบวนการทางมานุษยวิทยา หรือดนตรีวิทยา

อีกทั้งควรส่งเสริมให้มีการศึกษาถึงวัสดุทดแทนไม้ เพราะจะหาไม้ขนาดใหญ่มาใช้ทำก่องปู้จ่าในอนาคตเป็นไปได้ยาก ดังนั้นควรมีการศึกษาถึงวัสดุทดแทนเพื่อนำมาใช้ในอนาคตอันใกล้

3.3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนา

ชุมชนหมู่บ้านควรหันมาให้ความสำคัญกับก่องปู้จ่า ส่งเสริมเป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้าน โดยกำหนดให้ทุกหมู่บ้านตีก่องปู้จ่าทุกวัน เช่น วันโกน วันพระ (ขึ้นหรือแรม 7 ค่ำ 14 ค่ำ 8 ค่ำ 15 ค่ำ) และในงานบุญต่าง ๆ ที่เคยถือปฏิบัติกันมา

ในระดับตำบล ควรจัดโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญา ก่องปู้จ่า สู่เยาวชนในตำบล ตลอดจนพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ ของที่ระลึกโดยทำการย่อสัดส่วนขนาดให้เล็กลง อาศัยสล่ากลองผู้ชำนาญการให้คำปรึกษาชี้แนะแนวทาง

ในระดับอำเภอ ควรมีการยกย่องเชิดชูเกียรติผู้อาวุโสหรือพ่อครูภูมิปัญญาท้องถิ่น และเก็บรวบรวมบันทึกข้อมูลไว้ให้เยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อไป

ในระดับจังหวัด ควรมีการส่งเสริมให้เป็นประเพณี การตีก่องปู้จ่าเขาลางคั่นครุčekเช่นทุกปี อย่างนี้ตลอดไป